Gmina
Lubycza Królewska

Fotografie
Archiwum prywatne Franciszki Wołoszyn
Katarzyna Czop
Katarzyna Jaremczuk
Piotr Krzych
Adam Sytnik
Alicja Żmuda
www.mapire.eu/en/map/firstsurvey/

Skład
Katarzyna Jaremczuk

Zdjęcie z okładki
Piotr Krzych

Realizator zadania
Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Hucie Lubyckiej

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich‹ Europa Inwestująca w obszary wiejskie"
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zadanie pn. „Album fotograficzny o Lubyczy Królewskiej" mające na celu promowanie obszaru LGD poprzez wydawnictwa promocyjne opracowane przez Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Hucie Lubyckiej, współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Poddziałania 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objęte „Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020".

Projekt dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania "Roztocze Tomaszowskie"

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
LEADER
ROZTOCZE tomaszowskie lokalna grupa działania
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

» fot. Alicja Żmuda, *Bociany nad Wierzbicą/ The storks above the Wierzbica*

GMINA LUBYCZA KRÓLEWSKA

Gmina Lubycza Królewska położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego, w obrębie **Roztocza Wschodniego, Kotliny Pobuża i Grzędy Sokalskiej**, przy drodze krajowej nr 17 łączącej Warszawę ze Lwowem. Zajmuje ona powierzchnię 208 km². Znajduje się tutaj jedno z największych przejść granicznych z Ukrainą: **Hrebenne – Rawa Ruska.**

Pod względem administracyjnym należy do powiatu Tomaszów Lubelski i jest jego największą gminą. Gmina graniczy od południowego zachodu z gminami: Horyniec -Zdrój i Narol (pow. lubaczowski w woj. podkarpackim); od zachodu z gminami: Bełżec i Tomaszów Lubelski, od północy z gminą Jarczów, a od północnego wschodu z gminą Ulhówek. Południowo-wschodnia granica gminy to jednocześnie granica państwowa z Ukrainą.

Jest gminą typowo rolniczą – to tutaj są najżyźniejsze gleby w Polsce – **czarnoziemy tomaszowskie.** Zachodnią i południową część gminy – **Lasy Monastyrskie** obejmuje **Południoworoztoczański Park Krajobrazowy** (4019 ha). Osobliwością parku są między innymi pomnikowe jałowce, drzewostany bukowe, skamieniałe drzewa i rzadkie gatunki zwierząt np. rysie.

Niezwykłe położenie, unikatowe zabytki oraz piękne krajobrazy sprawiają, że gmina Lubycza Królewska powinna być obowiązkową pozycją dla turystów odwiedzających region. Przez gminę prowadzi wiele szlaków i ścieżek turystycznych, a dla rowerzystów utworzony został szlak rowerowy nad **Sołokiją** o długości 21 km. To tu znajduje się również największe wzniesienie w województwie lubelskim – **Krągły Goraj (388,7 m n.p.m.)**, a wokół niego można napotkać ślady burzliwej historii tych terenów, czyli schrony bojowe **tzw. Linii Mołotowa.**

» fot. Piotr Krzych, *Widok na Krągły i Długi Goraj/ The view of Krągły and Długi Goraj*

Lubycza Królewska is located on the south-eastern part of the lubelskie voivodeship, within the **Eastern Roztocze, Pobuże basin and Grzęda Sokalska**, along the national road no. 17 connecting Warsaw with Lviv. It covers 208 km². It is here that one of the largest border crossings with Ukraine is located: **Hrebenne – Rawa Ruska.**

In administrative terms, it belongs to the Tomaszów Lubelski district and is its largest commune. On the south-western side it borders with Horyniec-Zdrój and Narol boroughs (Lubaczów district in Podkarpackie voivodship); on the west side with Bełżec and Tomaszów Lubelski boroughs, on the north side with Jarczów borough and on the north-eastern side with the borough of Ulhówek. The south-eastern border of the borough is also the national border with Ukraine.

It is a typical agricultural commune – it is here that the most fertile soils in Poland are – Tomaszów's black earth. The western and southern part of the commune – **the Monastyrian Forests** include the **South Roztocze Landscape Park** (4019 ha). The peculiarity of the park is represented by the monumental junipers, beech stands, petrified trees and rare species of animals such as lynxes.

Unusual location, unique monuments and beautiful landscapes make Lubycza Królewska borough an obligatory place for tourists to visit. There are many tourist trails and paths, as well as 21 kilometre cycling ones going along **the Sołokija river**. It is also here that the largest hill in the Lublin voivodeship – **Krągły Goraj** (388.7 m above sea level) is located. Around this area some traces of the turbulent history of these areas can be found. They are the so-called **Molotov's Lin**e combat shelters.

» Piotr Krzych, *Krajobraz jesienny/Autumn landscape*

Najstarszym źródłem określającym dzieje Lubyczy Królewskiej jest dokument księcia Siemowita IV z 1422 roku wydany w Bełzie. Określa on nadanie kniastwa w Lubyczy dla Wołochów: **braci Jakuba i Miczka**. Lubycza w ziemi bełskiej, starostwie rzeczyckim, należała do dóbr koronnych – stąd nazwa Królewska. Najprawdopodobniej w połowie XVIII wieku miejscowość otrzymała **prawa miejskie**. Wprawdzie do dziś nie odnalazł się akt lokacji miejskiej, to jednak osiemnastowieczne lustracje i inwentarze zaliczają ją do grona miast. Starania podjęte przez władze samorządowe w 2011 roku przy akceptacji społecznej wyrażonej w lokalnych konsultacjach doprowadziły do ponownego uzyskania przez Lubyczę praw miejskich w dniu **1 stycznia 2016 roku**.

Po zajęciu Galicji Wschodniej przez Austrię miasteczko początkowo zaczęło się rozwijać. Jednak w XIX w. okoliczne dobra i sama Lubycza nie miała stabilnych warunków do rozwoju. Majątki przechodziły do wielu właścicieli. Kroniki podają, że w tym okresie Lubycza miała ich czternastu. W 1855 roku w Lubyczy uruchomiono pierwszy większy zakład przemysłowy. Była nim **fabryka fajansu** i wyrobów kamionkowych, która została zniszczona przez pożar w 1911 roku. Jej założycielem był **Ludwik Zieliński**. Na przełomie XIX i XX wieku w Lubyczy wybudowano fabrykę zapałek, tartak, dwa młyny i gorzelnię, pracujące na miejscowym surowcu. Do czasów drugiej wojny światowej wielokulturową mozaikę dzisiejszego miasta współtworzyli przedstawiciele trzech kultur, religii i narodów – Polacy, Ukraińcy i Żydzi. Na skutek tragicznych wydarzeń po 1939 roku miejscowość została doszczętnie zniszczona. Pozostałością po wielokulturowej historii tych terenów są unikalne zabytki sztuki sakralnej.

» *Widok na Lubyczę Królewską z lotu ptaka/The view of the Lubycza Królewska from the sky*

The oldest source describing the history of Lubycza Królewska is the document of Prince Siemowit IV from 1422 issued in Bełz. It specifies that the Walachian **brothers Jakub and Miczka** would carry the prince titles in Lubycza.

Lubycza, which was in the land of Bełżyce and the starosty of Rzeczycko, was the crown land – hence the name Królewska. Most probably, in the middle of the eighteenth century, the town received **city rights**. Although the act of giving Lubycza Królewska the charter has not been found to this day, 18th century surveys and inventories rank it among the cities.

The efforts undertaken by the local government in 2011, with social acceptance expressed in local consultations, led Lubycza gain municipal rights **on January 1st 2016**.

After Austria's possession of Eastern Galicia, the town began to develop initially. However, in the 19th century, Lubycza and its nearby properties did not have stable conditions for development. The estate was passed to many owners. Chronicles report that Lubycza had 14 owners during that period. The development of the town was stopped by a huge fire. In 1855, the first major local manufacturing was opened in Lubycza. It was **a faience and stoneware factory** which was destroyed by the fire in 1911. Its founder was **Ludwik Zielinski**. At the turn of the 19th and 20th century, a match factory, sawmill, two mills and a distillery were built in Lubycza functioning thanks to the local resources. Until World War II, the multicultural mosaic of today's city was co-created by representatives of three cultures, religions and nations – Poles, Ukrainians and Jews. As a result of the tragic events after 1939, the town was completely destroyed. The remains of the multicultural history of these areas are the unique monuments of sacred art.

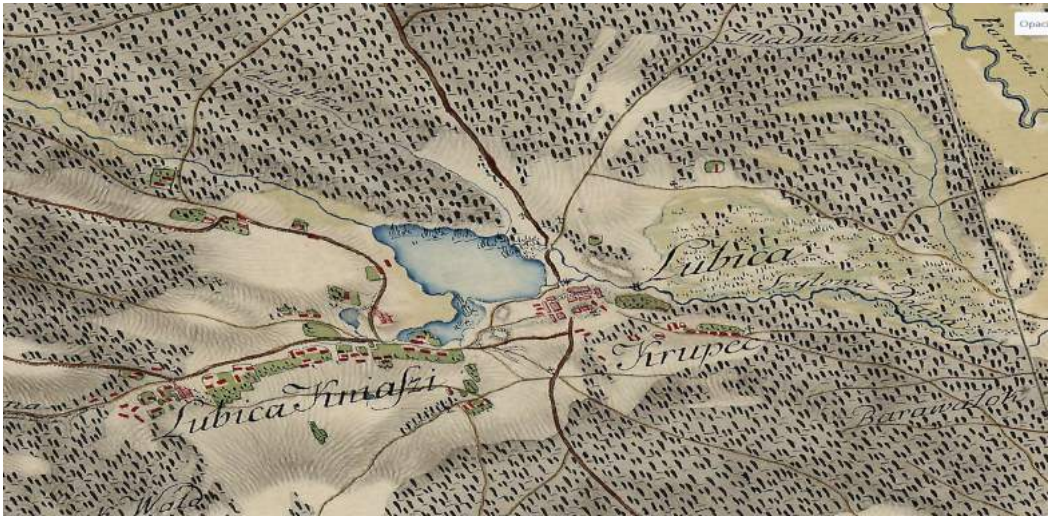

» *Fragment Mapy topograficznej Królestwa Galicji i Londomerii z lat 1779-1783/ A fragment of the topographic map of the Kingdom of Galicia and Londoleria from 1779-1783*

W trakcie okupacji sowieckiej, a następnie hitlerowskiej wielu mieszkańców Lubyczy Królewskiej zostało wywiezionych na Sybir i przymusowe roboty do Niemiec. Miejscem kaźni stał się pobliski obóz zagłady w Bełżcu. **4 października 1942 r.** Niemcy dokonali krwawej pacyfikacji w Lubyczy Królewskiej i Lubyczy Kniazie.

Rozstrzelano wówczas 16 Polaków i 32 Ukraińców w ramach zemsty za spaloną stajnię i zabite konie SS-Hauptsturmfuhrera Gottlieba Heringa, komendanta obozu w Bełżcu. Wszyscy zabici nie mieli z podpaleniem nic wspólnego. Polacy zostali pochowani we **wspólnej mogile** na placu kościoła w Lubyczy Królewskiej, a Ukraińcy na cmentarzu greckokatolickim w Kniaziach. Do 1947 r. na tych ziemiach działały również oddziały UPA. Działalność ta wzmogła się po wytyczeniu nowej granicy polsko-radzieckiej w 1945 r. Głośną i okrutną akcją była akcja UPA z nocy 8 na 9 marca 1946 r. Ukraińcy odważyli się zaatakować pułk piechoty rozlokowany w Lubyczy Królewskiej, Lubyczy Kniazie i Teniatyskach. Celem było zniszczenie stacji kolejowej i uwolnienie ludności ukraińskiej.

W latach 1944-1946 większość ludności ukraińskiej przesiedlono do dzisiejszej Ukrainy, resztę zaś deportowano na tzw. Ziemie Odzyskane w czerwcu i lipcu 1947 r. w ramach **operacji „Wisła"**.

Ogrom zniszczeń wojennych spowodował, że wiele miejscowości nie wróciło do swoich dawnych kształtów. Ślady niektórych osad i ich części przetrwały do dziś w formie nazw okolicznych pól, lasów i nieużytków – Bożyki, Nietreba, Prenatka czy Borysy.

» *Mogiła Polaków na placu kościoła w Lubyczy Królewskiej zimą/ The grave of Poles in the church square in Lubycza Królewska in winter*

During the Soviet and then Nazi occupation, many residents of Lubycza Królewska were deported to Siberia and forced to work in Germany. The place of execution was the nearby extermination camp in Bełżec. **On October 4, 1942**, the Germans made a bloody pacification in Lubycza Królewska and Lubycza Kniazie.

At that time, 16 Poles and 32 Ukrainians were shot in revenge for SS-Hauptsturmfuhrer Gottlieb Hering's (who was the commander of the Bełżec camp) burned stable and killed horses. All the people that were killed had nothing to do with the arson. Poles were buried in **a common grave** on the square of the church in Lubycza Królewska, and Ukrainians at the Greek Catholic cemetery in Kniazie. Until 1947, UPA branches also operated on these lands. This activity intensified after the demarcation of the new Polish-Soviet border in 1945. The loud and cruel action was the UPA action from the night of 8 to 9 March 1946. Ukrainians dared to attack the infantry regiment deployed in Lubycza Królewska, Lubycza Kniazie and Teniatyska. The goal was to destroy the railway station and free the Ukrainian population.

Between 1944 and 1946, the majority of the Ukrainian population was resettled to today's Ukraine, the rest were deported to the so-called Regained Territories in June and July 1947 as a part of the **Operation „Wisła"**.

The enormity of the devastation of war was the reason why many towns did not return to their former shapes. Traces of some settlements and their parts have survived to this day as the names of surrounding fields, forests and wastelands, such as Bożyki, Nietreba, Prenatka and Borysy.

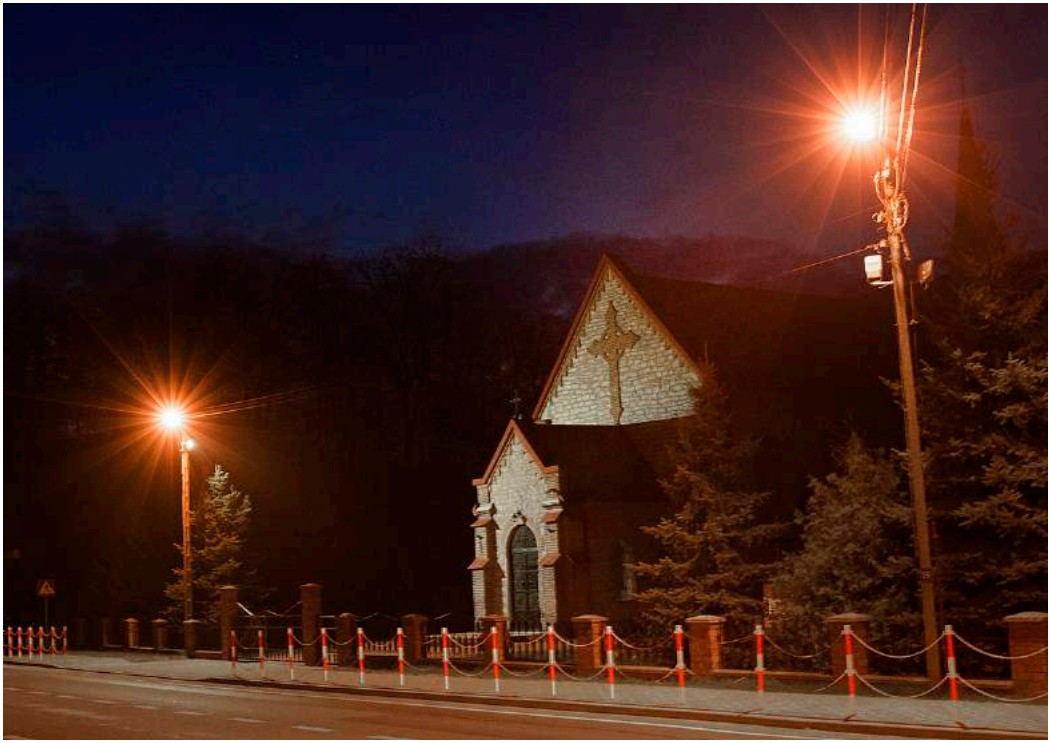

» *Kościół w Lubyczy Królewskiej nocą/ The church in Lubycza Królewska at night*

» fot. Piotr Krzych, *Drewniana dzwonnica na cmentarzu w Lubyczy / The wooden belfry at the cemetery in Lubycza*

» *Kościół w Lubyczy Królewskiej/ The church in Lubycza Królewska*

» fot. Piotr Krzych, *Cmentarz w Lubyczy Królewskiej z I Wojny Światowej / The cemetery in Lubycza Królewska from the First World War*

» fot. Piotr Krzych, *Przyroda Roztocza/The nature of Roztocze*

» *Plantacja słoneczników ozdobnych niedaleko Lubyczy Królewskiej/Decorative sunflowers plantation near the Lubycza Królewska*

» fot. Piotr Krzych, *Przyroda Lubyczy/The nature of Lubycza*

» *Bunkier „Linii Mołotowa" w Lubyczy Królewskiej/ The shelter of the „Molotov Line" in Lubycza Królewska*

» *Obchody 100-lecia odzyskania niepodległości/ The celebration of the 100th anniversary of regaining independence*

» *Rajd rowerowy na Ukrainę w 2016 r./Bicycle ride to Ukraine in 2016*

» fot. Piotr Krzych, *Korowaj dożynkowy/The kalah from the harvest festival*

» *Wieńce dożynkowe/Harvest festival wreaths*

» fot. Piotr Krzych, *Zawody sportowo-pożarnicze w Lubyczy Królewskiej/ Sports and fire competition in Lubycza Królewska*

HREBENNE

W Hrebennem znajduje się jedna z najpiękniejszych w Polsce cerkwi. Pochodzi ona z 1600 r. i jest **najstarszą** kopułową cerkwią na Lubelszczyźnie. Obok cerkwi stoi drewniana, dwukondygnacyjna dzwonnica z XVII wieku. Do 1941 r. znajdowały się na niej **3 dzwony**, które zostały zarekwirowane przez Niemców. W latach 60. XX wieku zakupiono dla cerkwi **dzwon „św. Mikołaja"**, natomiast z okazji **1000-lecia Chrztu Rusi** w 1988 r. zakupiono drugi dzwon **„św. Włodzimierz Wielki".** Świątynia i dzwonnica odzyskały dawny blask po gruntownej renowacji. Odnowione zostały również zabytkowe ikony i ikonostas. Świątynia jest trójdzielna, składająca się z prezbiterium, nawy głównej i babińca, nad którymi są trzy kopuły.

Po drodze w kierunku Korni mijamy dwa cmentarze. Na pierwszym zobaczymy między innymi pomnik na grobie ukraińskiego poety – **Aleksandra Kozłowskiego**. Jest on pochowany w grobie miejscowego parocha (proboszcza) – ojca Nila Bogdana Łomnickiego, który się nim opiekował. To tutaj znajdują się także groby mieszkańców poległych w bratobójczych walkach po I i II wojnie światowej. Kilkadziesiąt metrów dalej znajduje się **cmentarz choleryczny** z 1915 r., gdzie pochowano 44 mieszkańców Hrebennego, którzy zmarli w czasie panowania epidemii.

Sama wioska została osadzona na prawie wołoskim i składała się z wielu dworzysk (Barany, Bożyki, Horaje, Jalinka, Smreczyna, Bukowina). W 1565 r. wioskę królewską Hrebenne otrzymał od króla Zygmunta Augusta **Stanisław Zamoyski** – wojewoda bełski. U stóp stromego wzgórza, na którym znajduje się świątynia, przepływa roztoczański strumyk Prutnik, dopływ Sołokiji.

» *Cerkiew pw. św. Mikołaja w Hrebennem/ The St. Nicholas Orthodox church in Hrebenne*

One of the most beautiful Orthodox churches in Poland is located in Hrebenne. It dates back to 1600 and it is **the oldest** domed church in the Lublin region. Next to the church there is a wooden, two-storey belfry from the 17th century. Until 1941, there were **3 bells** on it, which were requisitioned by the Germans. In the 1960s, the **"St. Nicolas"** bell was bought. On the occasion of **the 1000th anniversary of the Baptism of Rus** in 1988, they bought the second bell named **„St. Włodzimierz Wielki"**. The temple and belfry regained their former splendor after thorough renovation. Historical icons and iconostasis were also renovated. The temple is tripartite, consisting of the presbytery of the nave and babinet, over which there are three domes.

fot. Katarzyna Czop, *Staw w Hrebennem/ A pond in Hrebenne*

» *Drewniana dzwonnica w Hrebennem/The wooden belfry in Hrebenne*

On the way to Kornie, we pass two cemeteries. At the first one, we will, among others, see a monument on the grave of the Ukrainian poet – **Alexander Kozłowski**. He was buried in the grave of a local parish priest – the father of Nil Bogdan Łomnicki, who was taking care of him.It is here that the graves of residents killed in fratricidal battles after the First and Second World War are also found. A few dozen of meters away there is the **choleric cemetery** from 1915, where 44 residents of Hrebenne, who died during the epidemic period, were buried.

The village was settled on the Wallachian law and consisted of Barany, Bożyki, Horaje, Jalinka, Smreczyn, Bukowina. In 1565, the royal village of Hrebenne was given by king Zygmunt August to king **Stanisław Zamoyski** who was the voivode of Bełz. Down the hill, where the temple is located, there is the Roztocze stream of Prutnik, a tributary of Sołokija river.

HUTA LUBYCKA

Miejscowość położona jest na południowo-zachodnim skraju gminy, w granicach **Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego**. Pierwsze wzmianki źródłowe o Hucie Lubyckiej pochodzą z 1676 r., kiedy to jako królewszczyzna mieściła się w granicach starostwa rzeczyckiego. Jej nazwa pochodzi od istniejącej kiedyś **huty szkła**. Zachowały się tutaj jeszcze fundamenty pieców i ciekawe kamienne przydrożne krzyże bruśnieńskie.

W XVIII w. we wsi istniała drewniana cerkiew parafialna pw. **św. Praksedy**. W wyniku I rozbioru Polski wioska znalazła się pod zaborem austriackim. W 1787 r. została przekazana wraz ze starostwem rzeczyckim **Edwardowi Romanowskiemu** w zamian za warzelnie soli w Kossowie. Następnie tutejsze dobra należały kolejno do barona Zeubitza, Woronieckich i Zielińskiego. W wiosce zachowała się kiernica – sadzawka ze źródełkiem oraz przydrożny krzyż pątniczy. Do sołectwa Huta Lubycka należą **Mrzygłody Lubyckie**. Niedaleko znajdują się również Mrzygłody, położone już w gminie Horyniec. Jeszcze w XIX w. wieś po stronie lubyckiej należała do Lubyczy Kameralnej, zaś podkarpackie Mrzygłody stanowiły przysiółek wsi Werchrata. Obydwie miejscowości zostały zniszczone w wyniku drugiej wojny światowej. Do sołectwa należy również wieś Pawliszcze, kiedyś stanowiąca część Lubyczy Kniazie.

fot. Piotr Krzych, Przydrożny krzyż/ A roadside cross

The town is located on the south--western edge of the commune in the Eastern Roztocze, within the borders **the South Roztocze Landscape Park**. The first mention of it comes from 1676. Until the First Partition of Poland, it was a royal property belonging to rzeczycki county. Its name comes from the once existing **glass factory**. The foundations of stoves and interesting roadside crosses bruśnieńskie are still present there.

In the 18th century, there was a wooden **St. Praxedis** parish church in the village. As a result of the First Partition of Poland, the village was under Austrian rule. In 1787, it was handed over to the imperial county of **Edward Romanowski** in exchange for salt works in Kossowo. There was a pilgrimage trail running through the village to the nearby Basilian monastery at Werchrata. The village has a steering wheel – a pond with a spring and a roadside pilgrim cross.**Mrzygłody Lubyckie** village belongs to Huta Lubycka. Nearby, there is also village Mrzygłody, already located in the commune of Horyniec. Even in the 19th century the village on the Lubycza side belonged to Lubycz Kameralna, while the Podkarpackie Mrzygłody constituted the hamlet of village Werchrata. Both were destroyed as a result of the Second World War. The village of Pawliszcze, once a part of Lubycza Kniaza, belongs to the parish.

» *fot. Archiwum prywatne Franciszki Wołoszyn, Uczniowie Szkoły Podstawowej z Huty Lubyckiej 1933 r./ The private archive of Franciszka Wołoszyn, The students of the Elementary School from Huta Lubycka 1933*

» *fot. Adam Sytnik, Wieża na wzgórzu Krągły Goraj/*
The tower on the Krągły Goraj hill

» *fot. Piotr Krzych, Huta Lubycka - krajobraz zimowy/ Huta Lubycka - winter landscape*

» fot. Piotr Krzych, *Krajobraz zbocza wzgórza Krągły Goraj/ The landscape of Krągły Goraj hill*

» fot. Piotr Krzych, *Bunkier „Linii Mołotowa" - punkt oporu „Goraje"/ The shelter of the „Molotov Line" - resistance point „Goraje"*

» *Krzyż w Pawliszczach/A cross in Pawliszcze*

KNIAZIE

W Kniaziach miał siedzibę **kniaź** – wójt wołoski. Na początku XX w. funkcjonował tu urząd telegraficzny. Znajduje się tu murowana cerkiew **pw. św. Paraskewii,** która powstała w latach 1798-1806 z fundacji kniaziów lubyckich, potomków Wołochów Jakuba i Miczki. Do uroczystego poświęcenia świątyni doszło 14 października 1806 r. Od 1916 r. w cerkwi znajdowały się relikwie św. Paraskewii przywiezione z Rzymu przez **Kazimierza Lubeckiego z matką Pauliną**. Niestety cerkiew została uszkodzona w wyniku ostrzału artyleryjskiego czasie II wojny światowej. W jej pobliżu znajduje się murowana dzwonnica i rozległy cmentarz, na którym zachowało się wiele pięknych nagrobków z kamienia bruśnieńskiego. Na cmentarzu znajduje się kamienny krzyż na grobie ostatniego kniazia. W pobliżu wioski pozostały ślady grodu słowiańskiego zniszczone zapewne w czasie najazdów tatarskich na te ziemie. **Las Baczków** położony był na północ od Kniazi. Kiedyś znajdowała się tam mogiła z krzyżem, przypominającym napad Tatarów na Ruś w 1500 r.

» fot. Piotr Krzych, *Ruiny cerkwi w Kniaziach/ The ruins of the Orthodox church in Kniazie*

» *Ruiny cerkwi w Kniaziach/ The ruins of the Orthodox church in Kniazie*

In Kniazie, the prince and the Wallachian major had his headquarters. At the beginning of the 20th century, the telegraph office functioned there. There is a brick St. Paraskewii Orthodox church, which was established between 1798-1806 and founded by the Lubycza princes, Wallachian descendants – Jakub and Miczek. The solemn dedication of the temple took place on October 14, 1806. From 1916 there were relics of St. Paraskevia brought from Rome by **Kazimierz Lubecki and his mother Paulina**. Unfortunately, the Orthodox church was damaged as a result of artillery fire during World War II. There is a brick belfry and a large cemetery nearby, where many beautiful gravestones made of the bruśnieński stone are preserved. At the cemetery there is a stone cross on the grave of the last prince. Near the village, there are traces of Slavic stronghold which were probably destroyed during the Tatar invasions on these lands. **Las Baczków** was located on the north side of Kniazie. Once there was a grave with a cross, the reminiscent of the Tatar invasion on Rus in 1500.

» *Cmentarz greckokatolicki w Kniaziach/ The Greek Catholic cemetery in Kniazie*

» *Wiosenny krajobraz w Kniaziach/ The spring landscape in Kniazie*

KORNIE

Kornie położone są we wschodniej części gminy, nad rzeką Sołokiją. Od 1388 r. Kornie były własnością **rodziny Radzanowskich**. W 1497 r. w obozie pod Suczawą w Mołdawii król Jan Olbracht odebrał Kornie Zygmuntowi Radzanowskiemu za niestawiennictwo na wyprawę i nadał je Janowi Tarnowskiemu. Jednak do przejęcia wsi nie doszło i nadal pozostała w posiadaniu Nieszyckich-Radzanowskich. Przed 1532 r. Kornie trafiły w ręce Andrzeja Radzanowskiego, który był również właścicielem Wierzbicy i Mostów Małych. Pierwsza cerkiew we wsi istniała już w 1564 r. W 1725 r. znajdowała się tu drewniana cerkiew parafialna pw. **św. Praksedy**. Cerkiew murowaną postawiono w 1910 r. według projektu **Wasyla Nahirnego** – architekta ze Lwowa, który zaprojektował ponad 300 takich murowanych cerkwi. Obecnie cerkiew jest kościołem filialnym parafii w Siedliskach.

We wsi do dzisiaj zachowały się chaty rusińskie budowane według tradycji wołoskiej. Były to tzw. chyże. Pod jednym dachem znajdowało się mieszkanie dla gospodarzy, komora do przechowywania jadła oraz pomieszczenia dla zwierząt. Na południe od wioski pozostał nasyp kolejowy. To tędy przebiegał tor kolejowy z Hrebennego do Sokala.

» *Cerkiew w Korniach/The Orthodox church in Kornie*

Kornie is located on the eastern part of the commune, by the Sołokija river. From 388, Kornie were owned by the **Radzanowski family**. In 1497, in the camp in Suceava (Moldova), King Jan Olbracht took Kornie away from Zygmunt Radzanowski for his absence during the expedition and gave it to Jan Tarnowski. However, the takeover of the village did not take place and it remained in the possession of Nieszycki-Radzanowski families. Before 1532 Kornie was owned by Andrzej Radzanowski, who was also the owner of Wierzbica and Mosty Małe. The first Orthodox church in the village existed already in 1564. In 1725, there was a wooden **St. Praxedis** parish church. The brick Orthodox church was built in 1910 according to the vision of **Vasil Nahirny** – an architect from Lviv who designed over 300 such brick churches. Currently, the church is a branch church of the parish in Siedliska.

Ruthenian cottages built according to the Wallachian tradition have survived to this day in the village. They were called "chyże". Under one roof there was an apartment for the householders, a food storage and rooms for animals. The railway embankment remained on the south side of the village. This was the route from Hrebenne to Sokal.

» fot. Piotr Krzych, *Cerkiew w Korniach/ The Orthodox church in Kornie*

MACHNÓW STARY

Historia Machnowa Starego sięga XIV w. Podobnie jak Kornie i Wierzbicę nabył go w 1388 r. **Paweł Radzanowski** – jeden z fundatorów kościoła w Rzeplinie. Po jego śmierci dobra trafiły w ręce jego syna Pawła, wojewody bełskiego.

Do czasów drugiej wojny światowej w Machnowie istniała parafia greckokatolicka, – cerkiew wybudowano w latach 1900-1904 r. Dziś znajduje się tu kościół filialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Świątynią opiekują się **Małe Siostry Jezusa**, zamieszkujące w budynkach poproboszczowskich.

Będąc w tej wiosce, należy zwrócić uwagę na cmentarz greckokatolicki, na którym zachowało się wiele nagrobków bruśnieńskich. W jego centralnej części postawiono krzyż upamiętniający 100-lecie konsekracji ostatniej cerkwi w tej miejscowości. Znajduje się tutaj także figura Najświętszej Maryi Panny oraz mały ołtarz do sprawowania liturgii. Obok niego znajduje się nagrobek proboszcza parafii, który swój urząd sprawował w latach 1859-1873 – **Wiktora Tarasewycza**. Na tutejszej nekropolii spoczywa również ksiądz **Antin Jaciw**, proboszcz sprawujący posługę w latach 1907-1928. W bliskim sąsiedztwie od miejsca pochówku Jaciwa znajduje się grób jeszcze jednego księdza – **Iliji Mazykewycza**, który pracował tu w latach 1873-1892.

» *Cmentarz greckokatolicki w Machnowie Starym/ The Greek Catholic cemetery in Machnów Stary*

The history of Machnów Stary dates back to the 14th century. Like Kornie and Wierzbica, it was purchased in 1388 by **Paweł Radzanowski** – one of the founders of the church in Rzeplin. After his death, goods were given to his son Paul, the governor of Belz.

Until the Second World War, there was a Greek Catholic parish in Machnów, – the church was built in 1900-1904. Today, there is a Saint Virgin Mary's Birth filial church. The temple is taken care of by **the Little Sisters of Jesus**, who live in the same buildings that the preachers used to live.

When visiting the village, pay attention to the Greek Catholic cemetery where many of the gravestones were preserved. In its central part, a cross was erected and it commemorates the 100th anniversary of consecrating the last church in this town. There is also a statue of the Blessed Virgin Mary and a small altar for celebrating the liturgy. Next to it there is a gravestone of the parish priest **Wiktor Tarasewycz** who held his office between 1859-1873. There» is also a grave of **Antin Jaciw** (a parish priest who served between 1907-1928) on the local necropolis. Nearby, there is the tomb of another priest– **Ilija Mazykewycz** who worked here between 1873-1892.

Cmentarz greckokatolicki w Machnowie Starym/The Greek Catholic cemetery in Machnów Stary

» *Nagrobek na cmentarzu w Machnowie Starym/*
The tombstone at the cemetery in Machnów Stary

» fot. Piotr Krzych, *Kościół w Machnowie Starym/ The church in Machnów Stary*

MACHNÓW NOWY

Machnów Nowy jest młodszym imiennikiem pobliskiego Machnowa Starego. Swój rozwój zawdzięczał powstaniu jednego z największych w Polsce kombinatów rolnych. To tutaj zaczęli napływać osadnicy z całego kraju. **W latach 70**. powstały tu m.in.: ośrodek zdrowia, boisko, restauracje, liczne sklepy i kompleks bloków. Od 1985 r. kościół pw. **św. Apostołów Piotra i Pawła** stał się siedzibą miejscowej parafii. Ożywiło się tu także życie kulturalne. Warto nadmienić, że w miejscowości występowali m.in. **Jerzy Połomski** czy **Irena Santor**. Zmiana sytuacji gospodarczej i nowego ustroju spowodowała upadek dawnych PGR-ów.

Machnów Nowy is the younger namesake of the nearby Old Machnów. It's owed its development to one of the largest agricultural conglomerate in Poland. This is where settlers from all over the country started to arrive. **In the 1970s**, a health center, a pitch, restaurants, numerous shops and a complex of blocks were created there. From 1985, the **St. Apostles Peter and Paul** church became the seat of the local parish. Cultural life has also revived there. It is worth mentioning that **Jerzy Połomski** or **Irena Santor** performed in the village. The change of the economic situation and the new system caused the collapse of former state collective farms.

» *Kościół w Machnowie Nowym/*
The church in Machnów Nowy

MOSTY MAŁE

Wioska położona jest w południowej części gminy na **lewym brzegu Sołokiji**. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1470 r. Przed 1532 r. Mosty Małe trafiły w ręce Andrzeja Radzanowskiego. Jeszcze przed drugą wojną światową funkcjonowała tu drewniana świątynia greckokatolicka, należąca do parafii w Hrebennem. Niestety w 1941 r. spłonęła w trakcie działań wojennych. W XIX w. założono we wsi cmentarz grzebalny, na którym do dziś zachowało się wiele artystycznych nagrobków bruśnieńskich. Dawną pamiątką w miejscowości jest **drewniana dzwonnica**, obok której istniała przedwojenna kaplica, a wcześniej cerkiew greckokatolicka. W okolicy znajdują się również schrony bojowe z lat 1940-1941.

The village is located on the southern part of the borough, **on the left bank of Sołokija river**. The village was mentioned for the first time in 1470. Before 1532, it was handed over to Andrzej Radzanowski. Even before the Second World War, there was a wooden Greek Catholic temple belonging to the parish in Hrebenne. Unfortunately, in 1941 it was burned during the war. In the 19th century, a burial cemetery was built in the village. Many of its artistic tombstones have been preserved to this day. The old memento in the village is **a wooden belfry**, next to which there was a pre-war chapel and earlier, a Greek Catholic church. There are also battle shelters from 1940-1941 in the area.

» *Drewniana dzwonnica w Mostach Małych/The wooden belfry in Mosty Małe*

» *Krzyż przy drewnianej dzwonnicy w Mostach Małych/A cross near the wooden belfry in Mosty Małe*

POTOKI

Pierwsza wzmianka o Potokach pochodzi z 1611 r. Początkowo wieś należała do rodziny Chamców, a następnie do dóbr królewskich. Do czasów drugiej wojny światowej przy drodze z Lubyczy Królewskiej do Hrebennego znajdowała się kapliczka Matki Bożej. Według miejscowych kilkaset lat temu małej dziewczynce objawiła się Matka Boska. Z Potokami związana jest tragiczna historia z czasów wojennych. W 1943 r. w lesie pod **Bałaszami** rozłożył się **tabor Cyganów**, o czym ktoś powiadomił Niemców. Hitlerowcy otoczyli obóz, po czym kazali uwięzionym ludziom kopać głęboki dół. Wszyscy Cyganie zostali rozstrzelani. Dziś informuje o tym krzyż, gdzie znajduje się zbiorowa mogiła. Nazwa wsi pochodzi od niewielkiego strumyka nazywanego dawniej Krupcem.

The first mention of Potok dates back to 1611. Initially, the village belonged to the Chamiec family and then to the royal estates. Until World War II, by the road from Lubycza Królewska to Hrebenne, there was a chapel of Virgin Mary. According to the locals, a few hundred years ago Virgin Mary appeared in front of the eyes of a little girl. A tragic story from the wartime is connected with Potok. In 1943, **Gypsies** encamped in the forest near **Bałasze**. The information about it reached the Germans. The Nazis surrounded the camp and then ordered the people to dig a deep pit. All Gypsies were shot. Today, the cross standing near the mass grave reminds about it. The name of the village comes from a small stream called Krupiec.

» *Pola facelii w Potokach/The fields of Lacy phacelia in Potoki*

RUDA ŻURAWIECKA

Historia Rudy Żurawieckiej sięga początków XVII w. Początkowo nazywała się **Wolą Żurawiecką**, ponieważ osadzona została z inicjatywy (woli) **Jana Zamoyskiego** między Żurawcami a Lubyczą. W 1603 r. starostwo rzeczyckie, w którym znajdowała się Wola Żurawiecka, Jan Zamoyski przekazał swojemu synowi Tomaszowi. Autor lustracji z 1765 r. podaje już nazwę Ruda Żurawiecka. We wsi było wówczas osiem chałup i karczma.

Ruda Żurawiecka pod koniec XIX w. była częścią Żurawiec w powiecie Rawa Ruska. Miejscowość jest znana z zabytkowego murowanego młyna wodnego na rzece Sołokiji. Młyn przed drugą wojną światową był własnością **Żyda Hersza Federbuscha**. Do dziś wewnątrz znajdują się stare urządzenia do mielenia mąki.

» *Sołokija/ The Sołokija river*

» *Stary młyn w Rudzie Żurawieckiej/ An old mill in Ruda Żurawiecka*

The history of Rudy Żurawiecka dates back to the beginning of the 17th century. Initially, it was called **Wola Żurawiecka** because it was located between Żurawce and Lubycza according to the initiative (will – in Polish - wola) of **Jan Zamoyski**. In 1603 he passed the Rzeczyce Poviat Starosty, which Wola Żurawiecka was located in, to his son Tomasz. The author of the inspection from 1765 already gives the name Ruda Żurawiecka. In the village there were eight cottages and a tavern. At the end of the 19th century, Ruda Żurawiecka was part of Żurawiec in the Rawa Ruska district. The village is known for its historic stone watermill on the Sołokija River. Before the Second World War, the mill was owned by **Hersz Federbusch** (of Jewish origins). Until today, there are old flour grinders inside.

SIEDLISKA

Miejscowość znajduje się w dolinie Prutnika. Została założona jako jedno z dworzysk przez pasterzy wołoskich przybyłych z Karpat Wschodnich. Pierwotnie nazywała się **Stare Hrebenne**. Powstała prawdopodobnie na początku XV w. jako zaplecze gospodarcze grodu znajdującego się na wzgórzu Siedliska, zniszczonego na przełomie XV/XVI w. przez Tatarów. Do dzisiaj w wiosce zachowały się dawne zabudowania tzw. chyże. W połowie XV w. Dzierżawcą królewskiej wsi Siedliska był **Jacko Dzieduszycki herbu Sas**. W XIX w. wieś była własnością Jabłonowskich, od których dobra zakupił książe **Adam Sapieha** – znany polityk galicyjski. Jego syn Paweł był pierwszym prezesem Polskiego Czerwonego Krzyża. W skład ich majątku wchodziły folwarki w Siedliskach, Hrebennem, Racie i Mostach.

Również na początku XIX stulecia w Siedliskach powstała **fabryka fajansu**, która istniała do początku XX w. Jeszcze do czasów II wojny światowej wieś była ośrodkiem garncarstwa. Dodatkowo na poczatku XX w. powstała tam elektrownia wodna pracująca na potrzeby dworu z XVI w. Legenda głosiła, że do budowy dworu przy źródełku wykorzystano piasek z mogiły – **kurhanu**, kryjącego prochy poległych w okresie wojen z XVII w. W związku z tym na dworze miały dziać się dziwne rzeczy i straszyć duchy. Na polecenie księcia Pawła Sapiehy na początku XX w. stary dwór został rozebrany, a z kamieni po nim wybudowano w centrum Siedlisk cerkiew greckokatolicką.

Atrakcją unikalną w skali światowej, która znajduje się na terenie gminy, jest stanowisko geologiczne z fragmentami **skamieniałych drzew** w Siedliskach. Warto odwiedzić tam Muzeum Skamieniałych Drzew, gdzie można obejrzeć okazy skamieniałych drzew liczących **20 milionów lat**. W pobliżu znajduje się także rezerwat przyrodniczy **„Jalinka"**, chroniący częściowo obszary występowania skamieniałych pni. W celu ochrony tak unikalnego bogactwa geologicznego czynione są starania, aby stworzyć Geopark – **„Kamienny las na Roztoczu"**.

» *Cerkiew św. Mikołaja w Siedliskach/ The St. Nicholas Orthodox church in Siedliska*

The village is located in the Prutnik valley. It was founded as one of the manors by the Wallachian shepherds who came from the eastern side of the Carpathian Mountains. Originally its name was **Old Hrebenne**. It was probably founded at the beginning of the 15th century as the economic base of the borough located on the hill in the village Siedliska, destroyed by the Tatars at the turn of the 16th century. The former buildings called "chyże" have survived up to this day. In the middle of the 15th century, **Jacko Dzieduszycki, who was the arm of the Sas people**, became a tenant of the royal village of Siedliska. In the 19th century, the village was owned by Jabłonowski family from whom the goods were bought by Prince **Adam Sapieha** – a well-known Galician politician. His son Paweł was the first president of the Polish Red Cross. Their property included farms in Siedliska, Hrebenne, Rata and Mosty.

Moreover, at the beginning of the 19th century, **a faience factory** was established in Siedliska and existed until the beginning of the 20th century. Until World War II, the village was still a center of pottery. In addition, at the beginning of the 20th century, there was a hydroelectric power plant working for the needs of the 16th century manor. The local legend claimed that the constructors used the sand from the burial mound covering the ashes of those who were killed during the wars in the 17th century. As a consequence of this act, it was said that there was a presence of ghosts and supernatural creatures responsible for strange things happening in the manor. As requested by Prince Paweł Sapieha, the old manor was dismantled at the beginning of the 20th century. The remaining stones were used to build a Orthodox church located in the center of Siedliska.

An undoubtful unique attraction of the municipality, is the geological display with fragments of **flinted trees** from Siedliska. The place that is worth visiting is the Village Museum where you can see specimens of fossil trees which are **20 million years old**. Nearby, there is also a nature reserve **„Jalinka"**that partially protects the areas of fossilized tree trunks. In order to protect such unique geological richness, the efforts are made to create a Geopark – **„Stone Forest in Roztocze".**

» *Grób Pawła Sapiehy/ The tomb of Paul Sapieha*

» *Plantacja cypryśnika błotego w Siedliskach/ The plantation of the bald cypress in Siedliska*

Skamieniałe drzewa od dawna wzbudzały zainteresowanie, będąc osobliwością i atrakcją turystyczną na skalę europejską. Jan Długosz miejscowym sosnom przypisywał tajemniczą zdolność ulegania skrzemienieniu zaledwie po kilku latach od ścięcia. W rzeczywistości występujące licznie w okolicy Siedlisk okazy skamieniałych drzew to szczątki gatunku **Taxodioxylon taxodii**. Rosły one w tych stronach kilkanaście milionów lat temu, w neogenie. Niezwykle rzadko odnotowywane w geologii zjawisko krzemienienia polegało na zamianie organicznej substancji drzewnej w nieorganiczną krzemionkę, która w sprzyjających chemicznie warunkach, po prostu zastępowała komórki roślinne. Uczeni przypuszczają, że Taxodioxylon taxodii przed skrzemienieniem swoim wyglądem i właściwościami drewna przypominały współczesne **cypryśniki błotn**e. To jedne z nielicznych gatunków iglastych, które zrzucają igły na zimę.

Muzeum Skamieniałych Drzew powstało w budynku po byłej szkole podstawowej, a jego otwarcia dokonano 21 czerwca 2003 r. Mieszkańcy Siedlisk w ramach czynu społecznego przebudowali i odnowili obiekt, przystosowując go do umieszczenia w nim muzealnych zbiorów.

Muzeum Skamieniałych Drzew w Siedliskach złożone jest z trzech izb tematycznych. W największej, zajmującej kilka pomieszczeń, prezentowane są skamieniałe drzewa. Jest to największy zbiór tego typu okazów w Polsce. Do tej pory udało się zebrać około **500 eksponatów** o różnych kształtach i barwach. W drugiej izbie myśliwskiej znajdują się trofea myśliwych: różne poroża, skóry z dzika i wilka oraz sprzęt łowiecki. Natomiast w trzeciej zgromadzono stary sprzęt gospodarstwa domowego, będący dowodem bogatej tradycji kulturowej regionu. Można tutaj zobaczyć cepy, kołowrotki, gliniane garnki, lampy naftowe, niecki, stół stolarski i żelazka z duszą.

Petrified trees have been the subject of interest for a long time, being a peculiarity and a tourist attraction on a European scale. Jan Długosz attributed the mysterious ability to to the local pines. Namely, they became a lint-alike only a few years after the beheading. In fact, numerous specimens of fossil trees that can be found near the area of Siedliska are the remains of **Taxodioxylon taxodii** species. They grew there several million years ago in neogene. The flint phenomenon was extremely rare in the geology and was the conversion of an organic wood substance into inorganic silica which in chemically favorable conditions, simply replaced plant cells. Scholars speculate that Taxodioxylon taxodii was similar to the modern bald cypress. These are one of the few conifer species that cast their needles in winter.

The Museum of Petrified Trees was established in the building of the former primary school, and its opening took place on June 21, 2003. As a part of a social act, the residents of Siedliska reconstructed and renovated the building adapting it to place museum collections in it.

The Museum of Petrified Trees in Siedliska is divided into three thematic chambers. In the largest one, which occupies several rooms, there are fossilized trees. It is the largest collection of this type of specimens in Poland. So far, about **500 exhibits** of various shapes and colors have been collected. In the second hunting room there are trophies of hunters: various antlers, wild boar, wolf skins and hunting equipment. The third one contains old household appliances, which are the proof of rich cultural tradition of the region. Here you can see flails, reels, clay pots, oil lamps, troughs, carpentry table and box irons.

» *Muzeum Skamieniałych Drzew w Siedliskach/ The Museum of Petrified Trees in Siedliska*

» *Kapliczka św. Mikołaja w Siedliskach/ St. Nicholas Chapel in Siedliska*

» *Figura Matki Bożej w Siedliskach/ Statue of Virgin Mary in Siedliska*

» *Pomnik św. Jana Pawła II przed kościołem w Siedliskach/ The monument of St. John Paul II in front of the church in Siedliska*

» *Kościół w Siedliskach/ The church in Siedliska*

TENIATYSKA

Nazwa wioski po raz pierwszy wymieniana jest w dokumentach historycznych w 1422 r., kiedy młyn Teniatyszcze i kniastwo lubyckie zostały nadane Jakubowi i Miczkowi. Jako wieś wołoska w dokumentach występuje w 1472 r. W 1754 r. z fundacji królewskiej wybudowano pierwszą drewnianą cerkiew **pw. św. Demetriusza (Dymitra)**. Była ona użytkowana do 1945 r. – opuszczona popadła w ruinę. Przy cerkwi istniała drewniana dzwonnica z 1754 r., przeniesiona w 1988 r. do Kniazi. Za czasów Rzeczypospolitej Teniatyska należały do dóbr krzesłowych województwa bełskiego. Mieszkańcy musieli płacić podatek w naturze na utrzymanie posła ziemi bełskiej w czasie posiedzeń Sejmu. Poseł nie posiadał majątku, więc musiał siedzieć na końcu sali sejmowej i do tego na twardych krzesłach nie mając wiele do powiedzenia.

Do dziś zachował się cmentarz grzebalny, na którym można spotkać XIX-wieczne nagrobki. Po 1947 r. część wsi położona na prawym brzegu Sołokiji przestała istnieć. O dawnych zabudowaniach świadczą kobierce barwinka i duży przydrożny **krzyż z 1848 r**. Na miejscu dawnej cerkwi św. Dymitra znajduje się malutka drewniana cerkiew, wybudowana przez **Fundację im. Iwana Huka**.

The name of the village is mentioned in historical documents for the first time in 1422, when the Teniatyszcze mill and the Lubycza areas were given to Jakub and Miczek. As a Wallachian village, it is mentioned in documents in 1472. In 1754, the first wooden **St. Demetrius** Orthodox church was built thanks to the royal foundation. It was in use until 1945. Later, it was abandoned and fell into ruin. Near the church there was a wooden belfry from 1754, moved to Kniazie in 1988. During the time of the Republic of Poland, Teniatyska belonged to the chair goods of the Bełz voivodeship. To maintain the deputy of Bełz during the parliament sessions, residents had to pay benefits in kind. The deputy did not have any property, so he had to sit at the end of the parliamentary chamber on a hard chair not having much to say.

To this day, a burial cemetery has been preserved. The 19th century tombstones can be found there. After 1947, part of the village located on the right bank of the Sołokija river ceased to exist. What reminds us of the old premises are the myrtle carpets spreading around and a large roadside **cross from 1848**. In place of the former St. Dymitr church there is a tiny wooden Orthodox church built by the **Ivan Huk's Foundation**.

» *Przydrożny krzyż/A roadside cross*

» *Przydrożny krzyż/A roadside cross*

WIERZBICA

W miejscowości znajduje się klasycystyczny dwór w dawnym majątku **Lityńskich-Romerów** z początku XX w. oraz kaplica grobowa Lityńskich z 1860 r. W miejscu cerkwi greckokatolickiej p.w. **św. Michała Archanioła** można zobaczyć krzyż, ufundowany przez byłych mieszkańców wsi pochodzenia ukraińskiego. Na cmentarzu greckokatolickim zachowało się około 450 nagrobków, w tym wiele nagrobków bruśnieńskich.

Na łąkach zwanych **Czerniewo** między Wierzbicą a Machnowem Nowym znajduje się miejsce kultu miejscowej ludności. Legenda mówi, że woda ze źródełka ma właściwości uzdrawiające. Według tradycji w tym miejscu miał ukazać się **dziedzicowi Papparze**, Michał Archanioł jako starzec. Dziedzic zobaczył go biorącego wodę z cudownego źródełka pośród pól. Starzec powiedział, że przyjechał tu z dalekich stron, żeby zaczerpnąć świętej wody, która pomaga w chorobie i cierpieniach. Poprosił go również o postawienie tu kapliczki i krzyża. Właściciel gruntów roześmiał się tylko. Sam po pewnym czasie zachorował, dostając paraliżu prawej ręki i nogi. Przypomniał sobie wtedy słowa starca i zaczął leczyć się **wodą ze źródełka** i bardzo szybko wyzdrowiał. W podzięko-

» *Figura św. Michała Archanioła w Czerniewie/ The statue of St. Michael the Archangel in Czerniewo*

There is a 20th century mansion from the classicism era in the village that once belonged to **Lityński-Romer** families together with the Lityński burial chapel from 1860. In the place of the **St. Michael the Archangel** Greek Catholic church you can see the cross founded by former residents of the village who were of Ukrainian origin. About 450 tombstones have been preserved in the Greek Catholic cemetery, including many bruśnienski tombstones.

In the meadows known as **Czerniewo** located between Wierzbica and Machnów Nowy, there is local people's place of worship. The legend states that the water from the spring has healing properties. According to the tradition, Michał Archangel as an embodiment of an old man appeared there in front of the eyes of heir **Pappara**. Heir saw him taking water from a miraculous spring among the fields. The old man said he came from distant places to get some holy water that helps with his illness and suffering. Michael Archangel asked him to build a chapel and a cross in the place of appearance. The owner of the land laughed only. He fell ill after some time, getting paralysis of his right hand and leg. He remembered the old man's words and healed himself with **water from the spring** and he recovered very quickly. In

» *Figura Matki Bożej w Czerniewie/ The statue of Virgin Mary in Czerniewo*

waniu Bogu wybudował wówczas kapliczkę. Niestety obiekt uległ zniszczeniu.

Jeszcze przed pierwszą wojną światową mieszkańcy opowiadali, że nocami ukazywały się anielskie procesje z dziwnymi światłami. Niegdyś żołnierz patrolujący pobliską granicę pod Nowosiółkami zobaczył na łące tysiące świateł i cieni.

Obecnie w tym miejscu znajduje się **makieta** dawnej cerkwi, źródełko z uzdrawiającą wodą oraz kapliczka z figurą św. Michała Archanioła, jako młodzieńca. Replikę kaplicy z 1636 r. wykonał **Waldemar Kosiński**, parafianin z Machnowa Nowego.

» *Replika kaplicy z 1636 r./ The replica of a chapel from 1636*

» *Pałac w Wierzbicy/The palace in Wierzbica*

order to thank God for his recovery, he built a chapel at that time. Unfortunately, the object has been destroyed.

Before the First World War, the residents said that angelic processions with strange lights appeared at nights. Once a soldier patrolling the nearby border near Nowosiółki saw thousands of lights and shadows on the meadow.

Currently, there is **a maquette** of an old Orthodox church, a spring with healing water and a chapel with a figure of St. Michael Archangel as a young man.

The replica of the chapel from 1636 was made by **Waldemar Kosiński**, a parishioner from Machnów Nowy.

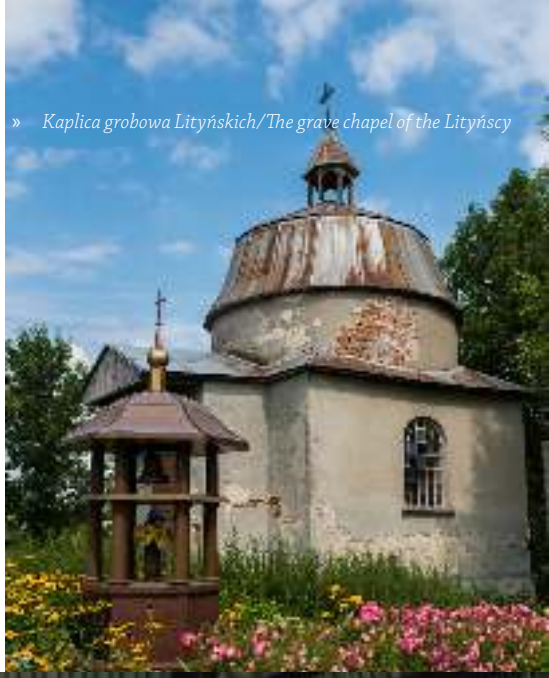

» *Kaplica grobowa Lityńskich/The grave chapel of the Lityńscy*

» *Replika cerkwi w Wierzbicy/ The replica of the Orthodox church in Wierzbica*

» *Nagrobki na cmentarzu w Wierzbicy/*
The tombstones at the cemetery in Wierzbica

ZATYLE

Zatyle jest wsią, która jeszcze pod koniec XIX w. była częścią Lubyczy Kniazie. Przed wojną Zatyle zamieszkiwali w zdecydowanej większości Ukraińcy. Dla nich było to seło Zatyle. W centrum wioski znajduje się kościół rzymskokatolicki pod wezwaniem św. Piotra i Pawła. Obecnie jest on filią lubyckiej parafii. Znajduje się tu również kilka stawów rybnych.

Z miejscowością związana jest tragedia z **16 czerwca 1944 r.** Tego dnia około godziny 7:30 niedaleko wioski został zatrzymany przez UPA pociąg jadący z Bełżca do Lwowa. Polskich pasażerów z tego pociągu (także kobiety i dzieci) w bestialski sposób zamordowano. Według Janusza Petera z rąk Ukraińców zginęło wtedy 46 Polaków. Po zakończeniu akcji upowcy pozbierali pozostawione przez podróżnych bagaże i odeszli w stronę Zatyla.

Zatyle is a village which was part of Lubycza Kniazie at the end of the 19th century. Before the war, the majority of Ukrainians lived in Zatyle. For them it was the Zatyle seater. In the center of the village there is a Roman Catholic church dedicated to St. Peter and Paul. Currently, it is a branch of the Lubycza parish. There are also several fish ponds.

A tragedy from **16 June 1944** is connected with the village. On that day, at about 7:30, a train from Bełżec to Lwów was stopped by the UPA. Polish passengers from this train (including women and children) were brutally murdered. According to Janusz Peter, 46 Poles died at the hands of the Ukrainians. After the end of the action, the UPAs collected luggage left by travelers and headed Zatyle.

» *Staw w Zatylu/The pond in Zatyle*

ŻURAWCE

Kiedyś miejscowość składała się z wielu dworzysk: Pietnoczki, Jacuchy, Netreba, Korczy, Kapice, Predki, Podgórze. Początki powstania miejscowości sięgają XIV w., kiedy przybyła tu ludność wołoska. Wtedy też zapewne rozpoczęto wydobywanie rudy darniowej i wytapianie żelaza. Administracyjnie tereny te należały do ziemi bełskiej i starostwa rzeczyckiego. Po kongresie wiedeńskim w 1815 r. wyznaczono granicę, która rozdzieliła sąsiadów i ówczesną Galicję Wschodnią. Miejscowa ludność w większości była wyznania greckokatolickiego. Majątki ziemskie położone przy granicy stawały się własnością bogatych ziemian. Majątek Żurawce przeszedł na własność rodziny **Jędrzejowiczów** (zapewne potomków kupców ormiańskich ze Lwowa).

U schyłku XIX w. właścicielem majątku był Franciszek Jędrzejowicz herbu „Świat z krzyżem" (1850-1899). Majątek bardzo dobrze prosperował. W browarze, gorzelni, młynach i przy uprawie roli zatrudniano w nim ponad 150 osób. W 1885 r. Franciszek Jędrzejowicz został wybrany na posła do Sejmu Krajowego we Lwowie z okręgu rawskiego.

Obecny kościół parafialny to dawna cerkiew greckokatolicka **pw. Podwyższenia Krzyża Świętego**, wzniesiona w 1912 r. Cerkiew została przejęta przez kościół rzymskokatolicki 4 grudnia 1947 r. Na wyposażeniu jest drewniany ołtarz późnobarokowy z pierwszej połowy XVIII w., ze współczesnym obrazem św. Trójcy w szczycie i ikonami w retabulum: Ukrzyżowania z XVIII w. oraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z 1681 r.; w ołtarzu po bokach dwie rzeźby: św. Anna z Marią czytającą Biblię i św. Józef z Dzieciątkiem. Wyposażenie świątyni pochodzi w większości z kościoła w Uhnowie.

Na cmentarzu zachowało się wiele kamiennych i żeliwnych nagrobków, które pochodzą sprzed 1945 r. Najstarsze nagrobki to tzw. **krzyże maltańskie**. Drugą grupę stanowią kamienne i żeliwne krzyże na kamiennych słupach. Większośc nagrobków pochodzi z bruśnieńskich warsztatów.

» *Kościół w Żurawcach/The church in Żurawce*

Once, the village consisted of many manors: Pietnoczka, Jacuchy, Netreab, Korcze, Kapice, Predki and Podgórze. The origins of the settlement date back to the 14th century, when the Wallachian people came there. It was probably at that time when the extraction of bog iron and iron smelting began. Administratively, these areas belonged to Bełz and the district of Rzeczyca. After the Congress of Vienna in 1815, a border was established dividing neighbours and Eastern Galicia. The local population was mostly of the Greek Catholic faith. The land estates located near the border became the property of the wealthy landowners. The wealth of Żurawce became the property of the **Jędrzejowicz family** (probably the descendants of the Armenian merchants from Lviv).

In the late 19th century Franciszek Jędrzejowicz, from the arm of „World with the Cross" group, was the owner of the estate (years 1850-1899). The property was thriving on very well. Over 150 people were employed in the brewery, distillery, mills and agriculture. In 1885 Franciszek Jędrzejowicz was elected an MP of the National Seym in Lviv as the district of Rawa.

The current parish church is a former Raising of the **Holy Cross Greek Catholic Orthodox church** built in 1912. The church was taken over by the Roman Catholic church on December 4, 1947. It is equipped with a wooden altar from the first half of the 18th century, with a contemporary image of Holy Trinity at the very top and the icons in the reredos depicting the Crucifixion from the 18th century and the Virgin Mary with the Baby Jesus from 1681. Back in the altar there are two sculptures on the sides: St. Anna with Mary reading the Bible and St. Joseph with the Baby Jesus. The temple equipment comes mostly from the church in Uhniv.

Many stone and cast-iron tombstones from the early 1945 have been preserved at the cemetery. The oldest gravestones are the so-called **Maltese crosses**. The second group form stone and cast-iron crosses on stone pillars. Most tombstones come from the workshops in Brusno.

» *Kościół i cmentarz w Żurawcach/The church and the cemetery in Żurawce*